

Vergaderjaar 1994–1995

23 900 IXB

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Financiën (IXB) voor het jaar 1995

Nr. 4

VERSLAG VAN EEN WETGEVINGSOVERLEG

5 oktober 1994

De vaste Commissie voor Financiën¹ heeft op 29 september 1994 in het kader van het begrotingsonderzoek overleg gevoerd met de Minister en de Staatssecretaris van Financiën over de volgende onderwerpen:

1. de slotwetten voor het jaar 1993 (23 842, 23 843 en 23 844);
2. het rechtmatigheidsonderzoek 1993 (23 825, nr. 1);
3. het Beheersverslag (23 400 IXB, nr. 19), in het bijzonder de perceptiekosten vermogensbelasting;
4. exportkredietverzekering;
5. heroverwegingsonderzoek Inschakeling van intern en extern personeel (deelrapport 5, brief Fin-94-0155).

Van het overleg brengt de commissie bijgaand stenografisch verslag uit.

De voorzitter van de commissie,
Ybema

De griffier van de commissie,
Van Overbeeke

¹ Samenstelling:

Leden: Schutte (GPV), De Korte (VVD), Van Rey (VVD), Terpstra (CDA), Smits (CDA), Reitsma (CDA), Vliegenthart (PvdA), De Jong (CDA), Ybema (D66), Schimmel (D66), Van Gijzel (PvdA), Witteveen-Hevinga (PvdA), Hillen (CDA), Van Heemst (PvdA), Van Wingerden (AOV), Rabbae (GroenLinks), Giskes (D66), Liemburg (PvdA), H. G. J. Kamp (VVD), Zonneveld (CD), Van Dijke (RPF), Hoogervorst (VVD), Van der Ploeg (PvdA), B. M. de Vries (VVD), Van Walssem (D66).

Piv. leden: Van der Vlies (SGP), Hofstra (VVD), Van Hoof (VVD), Hirsch Ballin (CDA), Van der Linden (CDA), Wolters (CDA), Noorman-den Uyl (PvdA), Van de Camp (CDA), Bakker (D66), Dijkzma (PvdA), Van Zuijlen (PvdA), Boers-Wijnberg (CDA), Crone (PvdA), Verkerk (AOV), Rosenmöller (GroenLinks), Van Rooy (CDA), Oudkerk (PvdA), M. M. H. Kamp (VVD), Marijnissen (SP), Leerkes (Unie 55+), Voûte-Droste (VVD), Verspaget (PvdA), Hessing (VVD).

Stenografisch verslag van een wetgevingsoverleg van de vaste commissie voor Financiën

Donderdag 29 september 1994

Aanvang 10.15 uur

Voorzitter: Ybema

Aanwezig zijn 11 leden der Kamer, te weten: Terpstra, Van der Ploeg, Rabbae, H. Kamp, Hoogervorst, De Korte, B. M. de Vries, Giskes, Van Wingerden, Van Rey en Ybema,

alsmede de heren Zalm en Vermeend, respectievelijk minister en staatssecretaris van Financiën, die vergezeld zijn van enige ambtenaren van hun ministerie. Van hen namen de heren Postma (SG), Sluimers (plv. TG) en Van Lunteren (DG Bel.) aan de beantwoording deel.

De **voorzitter**: Ik heet in het bijzonder de minister en staatssecretaris van Financiën en hun medewerkers van harte welkom. Voor zover ik weet, is dit het eerste inhoudelijke overleg met deze bewindslieden.

Het is misschien goed om vooraf op te merken dat het begrotingsonderzoek een feitelijk karakter heeft, waarop de formule is aangepast. Een lid stelt een vraag, die direct wordt beantwoord door de desbetreffende bewindspersoon of eventueel een van de ambtenaren. Hetzelfde lid krijgt daarna de gelegenheid om hierop in te gaan, waarop de bewindslieden uiteraard weer kunnen reageren. Vervolgens krijgen de andere leden van de commissie de gelegenheid om aanvullende vragen over hetzelfde onderwerp te stellen.

In een korte voorbespreking van dit overleg heeft de commissie vastgesteld dat de agendapunten 1 en 2 heel nauw met elkaar samenhangen. Daarom stel ik die agendapunten tegelijk aan de orde.

1. De slotwetten voor het jaar 1993 (23842, 23843 en 23844)

2. Het rechtmatigheidsonderzoek 1993 (23825, nr. 1)

De heer **Terpstra** (CDA): Voorzitter! Het rechtmatigheidsonderzoek hebben wij ook besproken met de Rekenkamer. Daarbij heeft u, voorzitter, opgemerkt dat de boekhouding van de overheid steeds beter wordt. Daar zit ook een zeker risico in, namelijk dat een verslapping van de moraal zou kunnen optreden. Toen is aan de president van de Rekenkamer gevraagd of hij instrumenten ziet om die verslapping tegen te gaan. Ik wil ook de minister die vraag stellen. Ziet hij mogelijkheden om de opgetreden verbetering voort te zetten?

Mijn tweede vraag betreft de kas/verplichtingenadministratie die is opgenomen in de regelgeving. Nu blijkt op blz. 131 van de begroting dat de belastingdienst de verplichtingenadministratie eigenlijk als een soort stelpost ziet: men zegt gewoon "het is 90 mln." en daarmee is men van die zaak af. Dat geldt voor alle apparaatskosten van het ministerie. Mijn vraag is, waarom men dat doet en of er geen sprake zal zijn van ondermijning van de moraal als ook andere departementen deze praktijk overnemen. Is dat, ethisch gezien, niet zeer gevaarlijk?

Minister **Zalm**: Voorzitter! De eerste vraag is een soort luxeprobleem: het gaat zo goed, het gaat steeds beter en zou dat er niet toe kunnen leiden dat het weer slechter gaat? Dat is een mooie paradox. Het belangrijkste instrument om de discipline erin te houden, is het publiceren van de ontwikkelingen, zoals wij in de Miljoenennota doen. Als het aantal goedkeurende accountantsverklaringen weer een daling

vertoont of als dat percentage op een bepaald departement weer de verkeerde kant opgaat, dan is dat een tamelijk grote schande. Het regelmatig opnemen van de gegevens in overzichten is, zoals gezegd, het belangrijkste instrument om de vaart erin te houden.

Bij de kas/verplichtingenadministratie dient een onderscheid te worden gemaakt tussen de begrotingspresentatie van de kasverplichtingen aan de ene kant en de interne beheersfunctie van de kasverplichtingen aan de andere kant. Bij de artikelen personeel en materieel van het ministerie van Financiën worden nauwelijks verplichtingen aangegaan die gedurende een heel lange periode tot uitgaven leiden. Je hebt eigenlijk alleen wat kasoverloop. De voorschriften voor de inrichting van de begroting zijn ook zodanig, dat ernaar moet worden gestreefd om geen overbodige ballast in de begroting op te nemen. Dat is de reden waarom in de begrotingspresentatie niet die matrixen zijn opgenomen die verplichtingen en kas aan elkaar knopen. Dat zou bij de desbetreffende artikelen door de aard van de uitgaven niets voorstellen. Dat wil niet zeggen dat wij die verplichtingenadministratie intern niet duidelijk in de hand hebben. Het leek ons geen toegevoegde waarde te hebben ten opzichte van de huidige presentatie van de begroting om zo'n matrix op te nemen.

De heer **Terpstra** (CDA): Ik heb nog een aanvullende vraag. Zijn er over dezelfde praktijk ook afspraken gemaakt met andere departementen? Houdt u die in de gaten?

Minister **Zalm**: Als het gaat om

uitgavencategorieën als personeel en materieel, die gekenmerkt worden door min of meer gestage stromen, is een dergelijke presentatie ook voor andere departementen acceptabel. Er zijn natuurlijk allerlei andere voorbeelden, zoals Defensie en Verkeer en Waterstaat, waarbij het echt gaat om verplichtingen die worden aangegaan voor grote projecten, die gedurende een lange periode kasuitgaven met zich meebrengen. Voor het inzicht van de Kamer is het daarbij nodig, dat heel duidelijk een matrix wordt gemaakt, waarin kasuitgaven en verplichtingen aan elkaar worden geknoopt.

De heer **Van der Ploeg** (PvdA): Ik heb een vrij kleine vraag, die gaat over de memorie van toelichting, stuk 23843, nr. 2, op blz. 32, namelijk het rulingbeleid. Dit zijn afspraken die gemaakt worden door de belastingdienst grote ondernemingen te Rotterdam, welke afspraken zeer belangrijk zijn in het licht van de internationale concurrentiepositie van ons bedrijfsleven en van het vervolg daarvan, te weten de werkgelegenheid. Er was een toezegging gedaan dat maatregelen genomen zouden worden om rullingverzoeken sneller af te doen. Hoe zit het met de toezegging dat het rullingteam de rullingverzoeken sneller zal afdoen?

Staatssecretaris **Vermeend**: De heer Ploeg merkt terecht op dat het rulingbeleid heel belangrijk is, ook voor het vestigingsklimaat in Nederland, met name voor grote internationale concerns. Wij moeten onderscheid maken tussen investeringen boven en onder de 10 mln., een onderscheid dat we ook inderdaad maken, ook in de formele afdoening. De inzichten die ik heb zijn, als het gaat om de rulings boven de 10 mln., dat er over het algemeen ook in de praktijk een grote waardering voor bestaat, wat blijkt uit het feit dat dergelijke verzoeken vrij snel worden afgedaan. Beneden de 10 mln. – dat herinner ik mij nog uit de tijd dat ik aan de andere kant zat, als kamerlid – waren wat knelpunten. Wij hebben hierover een gedachtenwisseling gehad, en ik ben voornemens om op vrij korte termijn met de Kamer van gedachten te wisselen over het rulingbeleid, op basis van een eerdere toezegging van mijn voorganger, mede naar aanleiding van de brief van de

Nederlandse orde van belastingadviseurs, de NOB. Op vrij korte termijn zal ik dus met de Kamer de gedachtenwisseling daarover openen. Onze indruk is wel dat boven de 10 mln. alles correct en snel wordt afgedaan.

De heer **Van der Ploeg** (PvdA): Wij kijken uit naar die gedachtenwisseling.

De **voorzitter**: De staatssecretaris is van plan, hierover op korte termijn met de Kamer van gedachten te wisselen, wat wij uiteraard zeer op prijs stellen. Betekent dit dat, vooruitlopend op dat overleg, van zijn kant nog een nadere standpuntbepaling is te verwachten?

Staatssecretaris **Vermeend**: Dat is juist. Ook is toegezegd dat wij zullen reageren op de brief van de NOB. Mede naar aanleiding van die reactie kan de gedachtenwisseling met de Kamer plaatsvinden. De Kamer krijgt dus eerst van onze kant informatie.

Mevrouw **B. M. de Vries** (VVD): In aanvulling op wat de staatssecretaris heeft gezegd, wil ik nog het volgende opmerken. Ik heb gevraagd of er, sinds er gecentraliseerd is, ook scherper wordt gecontroleerd op naleving van de regels. Ik heb begrepen dat in de eerste jaren waarin het rulingbeleid actief werd uitgevoerd, men niet zo goed keek naar de uitvoering, en dat men nu verscherpt controleert. Kan de staatssecretaris daar misschien nog een toelichting op geven?

Staatssecretaris **Vermeend**: Er moet natuurlijk altijd gecontroleerd worden. Maar ik vat uw vraag zo op dat het met name gaat om de controle op de concurrentiepositie van in Nederland gevestigde bedrijven. Bij het afgeven van een ruling gaat het om een zakelijke verantwoording, zodat er sprake moet zijn van zakelijke transacties. Tegelijkertijd moet ook worden gekeken naar bedrijven, die hier al gevestigd zijn en opereren op de Nederlandse markt. Wat er gebeurt is dat, in het kader van de afweging, bij het afgeven van rulings ook wordt gekeken naar de branchegegevens in Nederland. Met andere woorden: er mag geen concurrentievervalsing optreden. Daar wordt inderdaad op toegezien. Of het nu verscherpt is ten opzichte van voorgaande periodes

kan ik niet beoordelen. Ik weet alleen dat er in het huidige beleid scherp op wordt toegezien.

Mevrouw **B. M. de Vries** (VVD): Dat is niet exact wat ik bedoel. Vroeger werd er vaak een bepaald bedrag ingevuld en dit werd gewoon door de inspectie doorgeschoven. Nu wordt er een ruling afgesproken, er worden afspraken gemaakt en aangiften gedaan. Ik heb begrepen dat men nu daadwerkelijk bij de kantoren en bedrijven gaat kijken of men de afspraken nakomt die in de ruling zijn vastgelegd.

Staatssecretaris **Vermeend**: Dat is juist, maar dit is standaard. Het ruling-beleid is onderdeel van de uitvoering van de wetgeving. Evenals bij de gewone regelgeving moeten rulings worden gecontroleerd. Er wordt gekeken of men zich houdt aan de gestelde voorwaarden en of deze worden nageleefd. Maar ten opzichte van voorgaande jaren vindt dit inderdaad op een verscherpte wijze plaats.

De heer **De Korte** (VVD): Als gevolg van de centralisatie gaan ook alle verlengingsverzoeken via Rotterdam lopen. Hoeveel staat er nog elders uit en hoeveel zal er uiteindelijk naar Rotterdam gaan? Ik zeg dit omdat in de praktijk nogal eens blijkt dat er teleurstellingen zijn bij mensen die vroeger een ruling hadden in een andere regio en die nu in Rotterdam van een koude kermis thuiskomen.

Staatssecretaris **Vermeend**: Ik kan mij die teleurstelling voorstellen, maar er zijn afspraken gemaakt met de Kamer om te komen tot een centralisatie. Het is de bedoeling dat over vier jaar alles in Rotterdam zit. Dit heeft ook te maken met het gelijkheidsbeginsel. Vroeger had men "inspectie-shopping". In de Kamer is dit wel eens besproken met mijn voorganger. Op een bepaald moment ging men naar een bepaalde inspectie om de goedkoopste ruling te krijgen. Op aandrang van de Kamer is gestreefd naar centralisatie, mede met oog op het gelijkheidsbeginsel. Het kan zijn dat rulings die vroeger werden afgegeven, niet meer passen in het beleid zoals het ontwikkeld is.

De heer **De Korte** (VVD): Ik heb gevraagd hoeveel er uitstaat.

De heer **Van Lunteren**: Op het moment van de centralisatie stonden er ongeveer 4000 rulings uit. De normale termijn is 4 jaar na de afspraken die hierover een paar jaar geleden gemaakt zijn. Dit betekent dat, gerekend vanaf de afspraken 1,5 jaar geleden, alle zaken binnen 4 jaar naar Rotterdam toegaan.

Mevrouw **Giskes** (D66): Ik heb begrepen dat door de Rekenkamer geconcludeerd is dat er nogal wat viel af te dingen op de controlebaarheid en ordelijkheid van het financieel beheer van het agentschap. Dit leidt op zich kennelijk niet tot grote problemen. Er is alleen wat bezorgdheid over de bruteringsoperatie bij VROM. Waaruit bestaat deze bezorgdheid en wat gaat men hieraan doen?

Minister **Zalm**: Dit staat op zich los van het financieel beheer en de financiële administratie. We hebben in de afgelopen twee jaar enorme vervroegde aflossingen van woningwetwoningen gehad. Dit heeft de financieringsbehoefte van de Staat heel sterk gedrukt. De bruteringsoperatie moet volgend jaar worden afgerond. Wij hadden aanvankelijk het idee dat wij hier intern qua financieringsbehoefte een voordeel aan zouden hebben, maar vanwege alle vervroegde aflossingen wordt de financieringsbehoefte extra groot vanwege de bruteringsoperatie. De markt houdt zich met deze grote financieringsbehoefte die we volgend jaar hebben wel bezig. Ik verwacht hier niettemin geen grote problemen.

De beoordeling van de internationale kapitaalmarkt van Nederland is buitengewoon gunstig. Onze kapitaalmarkt ligt zelfs beneden de Duitse. Wij worden als buitengewoon solide gekwalificeerd. De rente is sterk internationaal gedetermineerd vanwege de internationale hoge kapitaalmarkt, terwijl de aflossingen die we doen en de bedragen die we in het kader van de bruteringsoperatie storten, ook weer op de kapitaalmarkt terugkomen. Naar ons oordeel is er geen aanleiding om enigerlei vorm van ongerustheid te hebben over de financiering van het tekort volgend jaar.

De opmerking is er bijgeschreven als een soort schot voor open doel. Het heeft niet zozeer met de vraag te maken, maar we weten dat dit de markt erg bezighoudt en wat ons

betreft is het daarom ook goed om het hier te bespreken.

Mevrouw **Giskes** (D66): Dat is voldoende.

Mevrouw **B. M. de Vries** (VVD): Ik heb nog een vraag over de actie schoning G-rekeningen. Ik heb uit de antwoorden begrepen dat die in een eindstadium verkeert. Ik neem aan dat de Kamer daarover geïnformeerd wordt. Ik wil de staatssecretaris tegelijkertijd vragen of wij in een ander verband eens kunnen praten over de werking van de G-rekening en de bescherming van het gestorte bedrag daarop.

Staatssecretaris **Vermeend**: Dat wil ik toezeggen, maar dan zal ik even overleg moeten plegen met mijn collega Linschoten van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Ik zal daarover met hem contact opnemen. Het spreekt voor zichzelf dat wij de Kamer zullen informeren over het eindresultaat als de actie afgelopen is. Dan kan tegelijkertijd van gedachten worden gewisseld over alle voors en tegens van het systeem.

De **voorzitter**: Dat betekent dat wij binnenkort, na overleg tussen beide staatssecretarissen, nadere informatie krijgen over de stand van zaken rond de G-rekeningen.

De heer **Terpstra** (CDA): Ik wil nog twee vragen stellen naar aanleiding van de antwoorden op de vragen 14 en 28. De eerste vraag gaat over een regeling inzake de bevordering herverzekering investeringen en een regeling voor Oost-Europa. De indruk wordt gewekt dat men zijn uiterste best moet doen om dat geld op te maken. Bestaat er ook nog een beleid ten aanzien van de regelingen waarvoor men moeite moet doen om de belastingbetaler zover te krijgen dat hij daarvan gebruik maakt?

De tweede vraag gaat over het geschil tussen WVC en Domeinen inzake de taxatie van goederen. Als je kijkt naar de beantwoording van de vragen, dan lijkt het net alsof bij WVC een paar amateurs hebben getaxeerd en dat de beroepsmensen er later bij zijn gekomen. Wie bepaalt nu precies bij de verkoop van gebouwen de waarde? Bestaan daar regels voor? Heeft WVC inderdaad eerst met amateurs gewerkt en

hebben beroepsmensen van Domeinen daarna getaxeerd?

Minister **Zalm**: Helaas hebben wij niet al te veel regelingen waarbij wij ons best moeten doen om het geld op te maken. De regeling heeft natuurlijk een bijzonder doel, namelijk het bevorderen van het tot stand komen van investeringen in Oost-Europa. Wij vinden het jammer dat er onvoldoende gebruik van wordt gemaakt, omdat die regeling een buitengewoon belangrijk doel dient.

Laat ik het maar een beetje normaal zeggen: de actie met betrekking tot de gebouwen van WVC is illegaal geweest. Men heeft zelf gebouwen verkocht, terwijl dat op grond van de bestaande regelingen via Domeinen moet lopen. Vervolgens heeft Financiën gekeken of die gebouwen voor de juiste prijs zijn verkocht. Die bleken echter veel te goedkoop te zijn verkocht. Daarvoor hebben wij WVC alsnog een rekening van ruim 4 mln. gestuurd. Vervolgens bleek dat die gebouwen door de eerste koper heel snel werden doorverkocht met nog weer een hogere opbrengst dan de medewerkers van Domeinen hadden getaxeerd. Ook daarvoor hebben wij WVC een rekening gestuurd. Men kan het dus eigenlijk zien als een voorbeeld voor de toekomst. Men moet zich ook op WVC voortaan bij de verkoop van onroerend goed aan de regels houden. Het is natuurlijk ook in het belang van de Staat dat een goede marktopbrengst wordt gekregen als er gebouwen worden vervreemd.

Het probleem is natuurlijk alleen dat, als zo'n actie eenmaal gebeurd is, er wel een privaatrechtelijke binding van de Staat is, of het nu wel of niet volgens de regels is gegaan. Daar konden wij dus verder niet meer zo veel aan doen. Wij konden alleen intern als disciplinaire maatregel WVC aansprakelijk stellen voor een bedrag. Wellicht is dat een stimulans om in de toekomst zorgvuldiger te opereren.

De heer **De Korte** (VVD): Als oorspronkelijke vragensteller met betrekking tot de MIBO-complexen wil ik mijn waardering uitspreken voor het feit dat men bij het departement van WVC in ieder geval een kleine navordering heeft gedeponneerd. De Kamer kwalificeerde dit immers in het verleden al

als onterecht en niet meer terug te draaien. Ik vind dat een juiste soort strafmaat.

Mevrouw B. M. de Vries (VVD): Voorzitter! In de slotwet wordt het een en ander geschreven over standaardisatie van jaarstukken en de voorlopige-aanslagregeling. De staatssecretaris heeft kamervragen daarover zeer bevredigend beantwoord. Hij heeft onder meer gesteld dat geen administratieve lastendruk mag optreden voor ondernemers. Ik prijs dat.

Op één vraag heb ik geen bevredigend antwoord gekregen, namelijk op vraag 24. In de slotwet staat op pagina 40 dat een trage afhandeling van beroep- en bezwaarschriften de Staat onnodig geld kan kosten. Vervolgens wordt het een en ander vermeld over de voorlopige- en de definitieve-aanslagregeling wat op zichzelf juist is. Mijn vraag was: kan de staatssecretaris zeggen hoeveel inkomsten de Staat daardoor derft?

Staatssecretaris Vermeend: Voorzitter! Wij hebben geantwoord dat, als de voorlopige-aanslagregeling op een juiste wijze wordt uitgevoerd en aansluit bij de definitieve-aanslagregeling, dit de Staat geen geld kost. Ik ben het ermee eens dat een trage afhandeling van bezwaar- en beroepsprocedures, vragen enz. op zichzelf schadelijk kan zijn. Ik weet echter niet op welke omvang die schade getaxeerd moet worden. In het algemeen is het beleid erop gericht – en als het aan mij ligt wordt dit geïntensiveerd – dat voorkomen wordt dat bezwaarschriften worden ingediend. Ik vind het veel belangrijker dat het indienen van bezwaarschriften wordt voorkomen dan dat bezwaarschriften achteraf versneld moeten worden afgehandeld. Op zichzelf is het overigens natuurlijk buitengewoon vervelend om lang te moeten wachten op het afhandelen van bezwaarschriften.

3. Het Beheersverslag (23400-IXB, nr. 19), in het bijzonder de perceptiekosten vermogensbelasting

De heer **De Korte** (VVD): Voorzitter! De perceptiekosten vermogensbelasting interesseren zeker de heren De Korte en Van Rey vanwege het door hen ingediende initiatiefvoorstel dat

bij de Kamer in behandeling is en dat erop gericht is, de vermogensbelasting op een klein restje na uiteindelijk helemaal af te schaffen. Wij hebben vernomen dat de staatssecretaris ten aanzien van het initiatiefvoorstel van de heren Vreugdenhil en Vermeend nog enige wijzigingen zal voorstellen. Deze initiatiefvoorstellen en datgene wat al door de Kamer op dit terrein is aangenomen, maken het interessant om te weten hoe het met de perceptiekosten is gesteld.

Is de staatssecretaris het met mij eens dat men bij de perceptiekosten ook rekening moet houden met de nalevingskosten? Heeft hij kennis genomen van het proefschrift van Allers, waaruit blijkt dat de perceptiekosten/nalevingskosten ongeveer een kwart bedragen van de opbrengst? Kan hij daarbij eventueel enige argumentatie verschaffen in het licht van het nog steeds heffen van vermogensbelasting?

Er heeft een daling van de opbrengst van de vermogensbelasting plaatsgevonden tussen 1990 en 1992. Op zichzelf vind ik dat positief, maar kan het ook verklaard worden? In de jaren 1992 en 1993 bleef die opbrengst gelijk, terwijl de werklast fors gestegen is. Hoe is dat mogelijk? Zijn de ambtenaren ineens veel harder gaan werken voor dezelfde prijs?

Vervolgens vraag ik mij af of er iets te zeggen valt over de uitvoeringskosten van "Vreugdenhil-Vermeend". Ook de Raad van State heeft de vraag gesteld of wat dit betreft wel een goede afbakening mogelijk is. Deze kwestie kan de perceptiekosten voor het departement en de burger verhogen. Ik doel hierbij op de ongelijkheid die door de Raad van State is geconstateerd.

Staatssecretaris Vermeend: Mijnheer de voorzitter! Gevraagd is of de staatssecretaris het proefschrift van Allers kent. Ja, dat kent hij. Hij heeft het zelfs bij zich. Flip de Kam heeft eraan meegewerkt en dus had hij het al eerder ontvangen. Voorzitter! Ik kende de bijzondere belangstelling van de heer De Korte voor de vermogensbelasting en daarom dacht ik dat hij mij vandaag zou zeggen dat het proefschrift wel weg zou kunnen. Dat heeft hij gelukkig niet gedaan; hij heeft vragen gesteld over de hierbij optredende kosten. Om die vraag te beantwoorden, dienen wij de cijfers

van Allers te vergelijken met onze cijfers.

Bij de belastingen spreken wij in verband met de perceptiekosten over zogenaamde integrale kosten waar het gaat om de uitvoeringskosten voor de fiscus. Daarbij worden de publieke kosten of nalevingskosten buiten beschouwing gelaten. Gevraagd is, of bij het beoordelen van belastingen niet ook die laatste kosten erbij moeten worden betrokken. Voorzitter! In de eerste plaats is het van belang dat de belastingheffing zelf doelmatig verloopt. In de tweede plaats dient men na te gaan hoe een en ander in de samenleving uitwerkt. Welnu, tot op heden is uitsluitend gekeken naar de integrale kosten voor de overheid. Door het huidige kabinet is echter aangegeven dat het ook van belang is om veel meer dan vroeger te kijken naar de kosten die de samenleving moet maken om te voldoen aan de verplichtingen op het terrein van de belastingen en andere regelgeving. Het is op grond hiervan en naar aanleiding van vragen van mevrouw De Vries en mevrouw Giskes dat ik het initiatief heb genomen om een werkgroep in het leven te roepen onder leiding van directeur-generaal Van Lunteren. Deze groep bekijkt samen met het bedrijfsleven in hoeverre de papierwinkel rondom de belastingwetgeving kan worden verminderd. Met andere woorden: ook bij ons leeft het besef dat de samenleving zo min mogelijk met die papierwinkel moet worden lastiggevallen.

Voorzitter! Wij hebben cijfers verstrekt over de zogenaamde perceptiekosten, de pure uitvoeringskosten in enge zin. Als in het kader van de vermogensbelasting deze kosten worden afgezet tegen de opbrengsten, blijkt dat het in 1993 gaat om een niveau van 2,8%. In 1992 ging het nog om 3,05%. Allers komt wat dit betreft op veel hogere niveaus uit. Voor de inkomstenbelasting geldt in 1993 het niveau van 5,57% en voor de vennootschapsbelasting 2,33%. De conclusie mag dan ook zijn dat in deze zin de vermogensbelasting niet significant afwijkt. Allers gaat uit van cijfers over 1990. Hij constateert voor dat jaar dat de integrale uitvoeringskosten voor de bedoelde sector 90 mln. bedragen. Voorzitter! Ik wijs erop dat in 1990 de belastingdienst startte met een reorganisatieproces, gericht op ontschotting. Als gevolg

hiervan kon een veel meer gerichte benadering worden gerealiseerd en konden doelgroepen worden aangegeven, zoals grote ondernemers, kleine ondernemers en particulieren. Dit houdt een andere werkwijze in en ook dat de bestanden rondom de vermogensbelasting verbeterd zijn. Wanneer je de situatie van 1990 met die in 1993 vergelijkt, zie je dat de integrale kosten van de uitvoering van de vermogensbelasting in enge zin zijn teruggelopen van 70 mln. naar ongeveer 43 mln. Dit verschil heeft in belangrijke mate te maken met een doelmatiger werkwijze van de belastingdienst.

Allers heeft, zoals de heer De Korte terecht opmerkte, gekeken naar de uitvoeringskosten van de burger. Hij is daarbij arbitrair te werk gegaan en ik vraag mij af of dit verantwoord is. Ik laat mij hier echter niet verder over uit, hoewel de minister suggereert, dit aan het Centraal planbureau te vragen. Allers stelt, als hij een schatting moet maken op basis van een steekproef, waarvan 20% terug kwam, dat er 250 mln. aan kosten gemoeid zijn voor de burger met de uitvoering van de vermogensbelasting. Hij heeft 130 mln. getraceerd op basis van betaling aan adviseurs en belastinggidsen. Vervolgens heeft hij de tijd die mensen besteden aan de vermogensbelasting gewaardeerd. Hij schrijft dat zijn beste schatting, met veel onzekerheden omgeven, op 120 mln. uitkomt. Hij rekent daar ook bij de slapeloze nachten van de burgers die ontstonden door het idee dat ze vermogensbelasting moesten betalen. Kortom, er doen zich vele arbitraire veronderstellingen voor. Hij komt dan op 250 mln. De psychische kosten heeft hij ook meegerekend. Nogmaals, ik vind het arbitrair om aan de hand van zo'n rekensom te stellen dat de uitvoeringskosten van de vermogensbelasting relatief hoog liggen.

Dan komt de uitsmijter van de heer Allers. In zijn proefschrift maakt hij een internationale vergelijking. Hij concludeert dat de nalevingskosten van de Nederlandse inkomsten uit vermogensbelasting in internationaal perspectief relatief lager zijn. Blijkbaar doet de Nederlandse fiscus dit heel goed. Uit een onderzoek uit 1992 van de Algemene Rekenkamer blijkt dat de Nederlandse belastingdienst goed scoort daar waar het gaat om de uitvoeringskosten in enge zin.

Er is gevraagd of de nalevingskosten moeten worden meegenomen. In de huidige situatie zijn wij hiermee al bezig, daar waar de administratieve lasten worden teruggedrongen. Het lijkt mij echter arbitrair en moeilijk om voor belastingsoorten een verantwoorde schatting te maken. Niettemin vind ik het een nuttig proefschrift, omdat het de vinger legt bij een probleem dat de afgelopen jaren is toegenomen.

Er is een vraag gesteld over de jaren 1990 en 1992. In 1990 begon de reorganisatie. Van 1991 hebben wij de cijfers min of meer buiten beschouwing gelaten omdat dit een overgangsjaar was in het kader van de reorganisatie. In 1992 en 1993 worden mede de vruchten geplukt van een hogere produktie. Tegelijkertijd zijn de bestanden geschoond. Er is tevens een verschuiving opgetreden van de medewerkers die zich bezighielden met de controle op de vermogensbelasting. Vroeger waren dit vooral de hoger gesalarieerden in de zin van "controleurs" en "inspecteur". Tegenwoordig is er meer sprake van "klantenbehandelaars". Ik ben overigens niet precies op de hoogte van de juiste terminologie. Maar nu wordt een deel van de vermogensbelasting ook afgedaan door lager gesalarieerde functionarissen. Dit is mede een verklaring voor het verschil in uitvoeringskosten.

De heer **Van Rey** (VVD): Alleen degenen die geen vermogensbelasting betalen.

Staatssecretaris **Vermeend**: Ik denk dat de heer Van Rey daarin gelijk heeft. Ik heb er geen onderzoek naar gedaan, maar het lijkt mij wel waarschijnlijk.

Er is nog een vraag gesteld over het wetsvoorstel-Vreugdenhil/Vermeend. Er is een novelle aangekondigd. Als het wetsvoorstel wordt aangenomen, kan dat een bijdrage leveren aan een lagere uitvoeringslast. Men moet er zich overigens niet al te veel van voorstellen, want in feite wordt een bestaande vrijstelling verruimd. Een deel van het ondernemingsvermogen dat in beperkte mate vrijgesteld was, wordt nu dus verruimd. Eerlijk gezegd, verwacht ik daar in het kader van de uitvoeringskosten geen substantiële bijdrage van.

De heer **De Korte** (VVD): Voorzitter! Ik noteer in elk geval dat de enge

definitie "perceptiekosten" weliswaar wordt vervolgd door het departement, maar dat men nu als het ware de nalevingskosten parallel bij de behandeling van dit alles betreft. Dat lijkt mij uitermate gewichtig.

Ik heb gemerkt dat de werkgroep-Van Lunteren is ingesteld. Misschien kan die in dit opzicht enig na-onderzoek verrichten. Allers heeft de weg gewezen. Blijkbaar is hij volgens professor Vermeend er niet in geslaagd om een goed proefschrift af te leveren.

Staatssecretaris **Vermeend**: Dat heb ik niet gezegd.

De heer **De Korte** (VVD): In ieder geval vergt dat proefschrift een nader vervolg of een ander proefschrift. Misschien is het mogelijk dat de werkgroep-Van Lunteren dat meeneemt.

Als de kosten voor bijvoorbeeld 100% zijn overschat, blijft het een uitermate grote nalevingspost en een echte zorg voor ons. Het is een "paars" punt dat de papierwinkel verkleind moet worden. Dit is een mooie opdracht voor de bewindslieden, zeker voor de heer Vermeend.

Overigens is de opmerking dat de vermogensbelasting nu door lager gesalarieerde klantenbehandelaars wordt afgedaan, geen geruststelling voor de betalende van veel vermogensbelasting.

Staatssecretaris **Vermeend**: Voorzitter! Uit de beantwoording van de vragen van mevrouw Giskes en mevrouw De Vries blijkt ook dat de werkgroep-Van Lunteren primair gericht is op het bedrijfsleven, in het bijzonder het midden- en kleinbedrijf. De samenstelling van de werkgroep is daar ook op gebaseerd. Dit houdt niet in dat deze werkgroep de eerst aangewezen is om dit punt in beeld te brengen. Wel kan er op enig moment getracht worden om de kosten in beeld te krijgen, maar ik herhaal dat deze werkgroep daar niet geschikt voor is gezien de samenstelling.

De heer **De Korte** (VVD): Is het mogelijk dat de wetenschapshoek daar door het departement bij betrokken wordt? Daar is men er ook mee gekomen. De nalevingskosten vormen een heel belangrijk punt. Dus misschien kan daaraan een nader wetenschappelijk onderzoek gewijd worden.

Staatssecretaris **Vermeend**: Op zichzelf is het interessant om meer zicht te krijgen op de maatschappelijke kosten. Ik ben best bereid om intern op het departement na te gaan of hieraan een vervolg gegeven kan worden. Dit zeg ik toe. Maar dit punt staat niet bovenaan mijn lijst. Daar dit een redelijk "paars" punt is, is mijn belangstelling hiervoor alleen maar toegenomen.

De **voorzitter**: Ik wijs de leden erop dat wij het onderzoek een beetje feitelijk moeten houden.

De heer **Van der Ploeg** (PvdA): Ik ben blij dat dit proefschrift toch hier aan de orde komt, ondanks alle mankementen die de staatssecretaris heeft aangeduid. Het staat buiten kijf dat, naast de uitvoeringskosten, de opportunity cost van vrije tijd van de mensen die de formaliteiten vervullen, en de kosten van de adviseurs vrij hoog zijn. Misschien is het geen 26%, maar het percentage is toch vrij hoog. Ik zou het prettig vinden als het ministerie er verder onderzoek naar deed, evenals naar de bredere maatschappelijke kosten. Die staan in de public finance met name bekend als de verborgen beleidskosten. Je kunt het ook beschouwen als ontduikingsgedrag. De totale maatschappelijke kosten zijn niet alleen de administratieve kosten, maar bijvoorbeeld ook de kosten als mensen vanwege de inkomstenbelasting minder arbeid aanbieden. Bij de vermogensbelasting zijn het bijvoorbeeld de kosten doordat mensen naar het buitenland vluchten. Een studie in Nederland naar een wat meer integrale aanpak is bijzonder gewenst. Dan moeten echter de kosten meegenomen worden die ik net noemde.

De **voorzitter**: Ik neem aan dat de kosten van de tijd die nu aan dit onderwerp besteed wordt, ook zijn genoteerd!

Staatssecretaris **Vermeend**: De heer Van der Ploeg heeft hierover al eens iets gepubliceerd. Ik vind het een nuttige aanvulling, die past in de benadering die de heer De Korte gekozen heeft.

Minister **Zalm**: Waar de heer Van der Ploeg op doelt, heb ik vanuit mijn oude functie buitengewoon veel sympathie voor. Ik weet echter ook dat het buitengewoon ingewikkeld is.

In het verleden is op het Centraal planbureau een model ontwikkeld waarin is geprobeerd, in kaart te brengen wat de effecten van de sociale zekerheid en de belastingheffing zijn op het arbeidsmarktgedrag. Uit een artikel van de heer Van der Ploeg, gepubliceerd in ESB, herinner ik mij dat het model nog lang niet goed genoeg was. Er zitten heel wat manjaren in om dit onderwerp aan te pakken. Bij de vermogensbelasting is het zelfs nog wat ingewikkelder, want daar zou je ook aanvullend veldonderzoek moeten doen. Voordat de indruk ontstaat dat wij binnenkort iets prachtigs aan de Kamer over kunnen leggen, moet ik die verwachting toch wat temperen.

De heer **Van der Ploeg** (PvdA): Ik doel meer op het lange-termijnperspectief. Het is dus meer het micro-economische dan het macro-economische van die belastingen.

Mevrouw **Giskes** (D66): Op blz. 37 van het beheersverslag wordt gesproken over het instellen van een fiscale monitor. Daarbij wordt aan burgers gevraagd hoe het bevalt, om het zo maar uit te drukken. Ik heb echter begrepen dat je het nooit leuker kunt maken, maar wel makkelijker. Welke selectie wordt er gepleegd? Wie worden er onderzocht? Meer in het algemeen is de vraag wat voor soort onderzoek men zich hierbij voorstelt. Vooral is de vraag wie het uitvoert. Ik herinner mij dat de door de eigen dienst uitgevoerde evaluatie van de Oort-operatie is afgekraakt door andere onderzoekers. Daarom is het interessant, nu te weten wat men zich van het onderzoek voorstelt en wie erbij betrokken zijn.

De heer **Van Lunteren**: De fiscale monitor valt uiteen in een aantal deelonderzoeken. Er worden ondernemers ondervraagd, evenals mensen die als werknemer een aangifte voor de inkomstenbelasting indienen, mensen die met de douane te maken hebben, en fiscale hulpverleners. Deze onderzoeken hebben voor een deel al plaatsgevonden. Er wordt op dit moment gewerkt aan de rapportage.

Er zijn twee typen onderzoek. Een betrekkelijk klein aantal mensen – 300 personen in een willekeurige steekproef, zeg ik uit mijn hoofd – wordt mondeling geënuquëteerd.

Onder een veel grotere groep – per deelonderzoek ongeveer 3000 personen, meen ik – wordt een schriftelijke enquête gehouden. De enquêtes zijn opgesteld in samenwerking met het bureau InterView, om te komen tot een vraagstelling die zo waardevrij mogelijk is. Op die manier trachten wij, een redelijk objectief beeld te krijgen. Het karakter van de vraagstelling is puur gericht op de uitvoering. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de volgende vragen. Houdt de Belastingdienst zich aan afspraken over het snel beantwoorden van brieven? Als u telefonisch contact zoekt, krijgt u dan de goede mijnheer of mevrouw aan de telefoon? Om dit type vragen gaat het.

Mevrouw **Giskes** (D66): Wordt het onderzoek in eigen beheer uitgevoerd of door InterView?

De heer **Van Lunteren**: De uitvoering wordt door InterView gedaan. Vervolgens vindt samen met InterView de interpretatie en rapportage plaats.

Voorzitter: De Korte

Mevrouw **B. M. de Vries** (VVD): Ik heb in verband met de controledichtheid een vraag gesteld over de zogenaamde koffiebezoeken. Er wordt een opmerking gemaakt dat de controledichtheid steeds toeneemt. Ik zou graag exact inzicht krijgen in de wijze waarop die veldmetingen worden gedaan. Ik heb begrepen dat in het kader van het proactieve beleid de medewerkers van de dienst naar een ondernemer gaan om kennis te maken. Het stellen van de vraag hoe het gaat kan al een veldtoetsing zijn, zo heb ik begrepen. De Kamer wil graag een redelijk hoge controledichtheid en dat is zinvol. Ik wil echter weten hoe men tot de cijfers komt. Kan de staatssecretaris dat nader uitzoeken want de informatie die ik gekregen heb is niet uit de lucht gegrepen?

Staatssecretaris **Vermeend**: Ik ken die verhalen ook en daarom is het nuttig om dat aan de orde te stellen. Een dergelijk kennismakingsbezoek, het zogenaamde koffiebezoek, telt niet mee; dat is geen echte toetsing. Maar het is nuttig om die verhalen uit de wereld te helpen en daarom zeg ik toe dat wij deze commissie op korte termijn exact op de hoogte

zullen stellen van de gang van zaken; wat wordt wel en wat wordt niet meegeteld. Ook naar buiten toe is dat van belang, want daar vraagt men zich ook af hoe we aan getallen als 1:6 of 1:7 komen.

Mevrouw B. M. de Vries (VVD): Over de Vamil zou ik de staatssecretaris willen vragen hoeveel ondernemers er van die regeling gebruik maken. Zijn de verwachtingen uitgekomen?

Staatssecretaris Vermeend: Het is moeilijk om als initiatiefnemer die vraag te beantwoorden. Gelukkig kan ik mij nu verschuilen achter een objectief antwoord. Binnenkort komen de resultaten van een onderzoek dat is afgerond, naar buiten. Dat onderzoek is verricht door buitenstaanders en het heeft plaatsgevonden onder supervisie van VROM en Financiën. De Kamer kan daarin aflezen wat de werking is geweest van de Vamil. Ik loop daar niet op vooruit maar ik kan wel zeggen dat ik niet ongelukkig was met de concepten die ik heb gezien. Dat is het enige wat ik erover wil zeggen want ik vind het reëler dat de Kamer op basis van het onderzoek haar conclusies trekt.

De heer Rabbae (GroenLinks): Waarom was de staatssecretaris niet tevreden met de concepten?

Staatssecretaris Vermeend: Dat heb ik niet gezegd. Ik zei: ik was niet ongelukkig met de concepten. Ik was dus gelukkig.

De heer Rabbae (GroenLinks): Kunt u dan zeggen waarom u gelukkig was in dit bijzondere geval?

Staatssecretaris Vermeend: Ik zag daarin scores staan van mensen die betrokken zijn bij de uitvoering in de praktijk. De heer De Korte noemde de naleving. De mensen die er echt mee werken moeten, zoals adviseurs, gaven een goed cijfer voor de wet. Toen ik dat zag werd ik gelukkig.

De voorzitter: Geldt dat ook voor de perceptiekosten in enge zin?

Staatssecretaris Vermeend: Die perceptiekosten waren al bekend bij de invoering van de Vamil, want bij elke nieuwe regelgeving wordt er altijd gekeken naar de volume-effecten voor de uitvoering en de

organisatie. Moet er bijvoorbeeld geschoold worden, etcetera. Ik heb niet de indruk dat die kosten afwijken van wat wij toen geraamd hebben.

Mevrouw B. M. de Vries (VVD): Voorzitter! Het is goed om af en toe speerpunten te hebben en dat er goed gecontroleerd wordt op eventueel misbruik. Maar dit heeft zowel bij de belastingplichtigen als bij de belastingdienst zelf een hoop problemen veroorzaakt. De belastingdienst is vrij laat geïnformeerd en zij moet wel andere werkzaamheden opzij zetten. Wij mopperen wel eens, dat de belastingplichtige in het gedrang komt, maar als ex-belastingadviseur wil ik er ook wel eens voor pleiten om te kijken naar de effecten op de belastingdienst zelf. Er waren nogal wat vragen.

De heer Van Lunteren: De dienst was geïnformeerd over deze actie in november 1993, dat wil zeggen ongeveer zes maanden voordat de eerste aangiften waarbij speciaal gelet moest worden op de buitengewone lasten, binnen waren. De dienst heeft ongeveer een maand voordat de actie begon een draaiboek ontvangen en daarin werd precies aangegeven hoe gehandeld moest worden. Er zaten modellen van brieven in ter ondersteuning, opdat niet individuele aanslagregelaars de concepten moesten maken. Misschien kan het allemaal eerder, maar ik geloof dat het tijdig was.

Mevrouw B. M. de Vries (VVD): Uiteraard blijft altijd de vraag hoe snel je moet zijn. De belastingdienst heeft ontstellend veel telefoontjes gekregen en zij heeft haar productie sowieso moeten leveren. Het heeft spanning opgeroepen. Dat is op zichzelf niet erg, maar ik vraag om daar bij volgende acties voor zover mogelijk rekening mee te houden.

Staatssecretaris Vermeend: Voorzitter! Het is de Kamer geweest, die de afgelopen jaren heeft aangedrongen om juist in het kader van het beleid gericht op bestrijding van fraude en oneigenlijk gebruik gericht acties te voeren. Daarom is het ook geïntensiveerd. Mevrouw De Vries heeft zelf ook aangegeven, dat dit nuttig is. In mijn vorige functie heb ik ook vele brieven gehad over deze actie, ook van belastingplichti-

gen. Er blijken nogal wat misverstanden te bestaan. Bij de burgers bestaat vaak het idee, dat zij met hun hele hebben en houden naar de belastingdienst moeten terwijl er mogelijkheden zijn om op een andere wijze die buitengewone lastenaftrek aannemelijk te maken.

Aan de andere kant is het inderdaad nuttig om op een aantal specifieke onderdelen van de belastingwetgeving zo nu en dan onderzoek te verrichten. Ik ben het overigens met de benadering van mevrouw De Vries eens.

De heer Terpstra (CDA): Voorzitter! Uit de beantwoording blijkt, dat de staatssecretaris redelijk tevreden is over de samenwerking tussen de fiscus en de sociale-zekerheidsorganen in het kader van de fraudebestrijding. Er is nogal wat gepubliceerd over het vervolgtraject en nu blijkt, dat Justitie een onderscheid maakt tussen verschillende soorten fraudes. Zijn er problemen in het vervolgtraject of worden deze in de publiciteit overschat?

Staatssecretaris Vermeend: U doelt waarschijnlijk op de publicaties naar aanleiding van het proefschrift?

De heer Terpstra (CDA): Ik neem aan, dat u ook dat weer gelezen heeft?

Staatssecretaris Vermeend: Ook dat klopt! Maar ik zit hier met een probleem. Er zijn vragen over gesteld door mevrouw Noorman-den Uyl aan Justitie, Sociale Zaken en Financiën. Binnenkort zal de Kamer daarover worden geïnformeerd. Het lijkt mij dan niet helemaal juist om daarop nu te antwoorden.

De heer Terpstra (CDA): Excuus dat ik die vraag gesteld heb!

Staatssecretaris Vermeend: Neen, neen! Het is op zichzelf een goede vraag!

4. Exportkredietverzekering

De heer Van der Ploeg (PvdA): Deze vraag zal geen verrassing zijn. Het gaat inderdaad over herverzekering door de Staat van door de Nederlandsche Credietverzekering Maatschappij verzekerde export- en importkredieten en koersrisico's. Daarbij is sprake van voortdurende

overschrijdingen en verliezen; de afgelopen twee jaar respectievelijk 164 mln. en 173 mln. Dat is dus een vrij groot risico voor de Staat. Moet hier geen veel scherpere risico-selectie plaatsvinden?

Minister Zalm: Er is een landen-beleid. Er vindt risicoselectie plaats. Soms kom je echter voor verrassingen te staan. Vroeger kon je rustig op Rusland verzekeren. De verzekering voor Rusland is nu even gesloten. Er staat een obligo uit. Daar worden verliezen geleden op grond van onverwachte politieke ontwikkelingen. Hetzelfde heeft zich ook bij enkele andere landen voorgedaan. Wij proberen de kostendekkendheid van het systeem te handhaven. Als bijvoorbeeld Rusland wel aan zijn verplichtingen had voldaan – even als hypothetisch geval – hadden wij in 1991, 1992 en 1993 budgettair een overschot gehad op de exportkredietverzekering. Het is puur de Ruslandaffaire die ertoe heeft geleid dat wij daar met negatieve saldi zitten. Ik wijs er in dit verband op dat bijna 80% van de nettoschade de afgelopen jaren door vijf landen is veroorzaakt.

Het zal ook in de toekomst moeilijk blijven om in te schatten welke landen een risico gaan vormen. Daarop moet je een bepaalde visie hebben. Onder andere in Indonesië en Saoedi-Arabië hebben wij een groot obligo uitstaan. Op dit moment hebben wij geen enkele aanleiding te veronderstellen dat daar de revolutie gaat uitbreken of dat men anderszins in calamiteiten vervalt. Wat is echter wijsheid in dezen? Wie kan alles voorzien? Als wij ervan uitgaan dat dit soort onaangename verrassingen zich niet zullen voordoen, zouden wij de komende jaren kunnen rekenen met een klein overschot op de exportkredietverzekering. Ik geef echter toe, dat, als je al zoveel jaren in de min staat, je wel de verdenking tegen je hebt.

De heer Van der Ploeg (PvdA): De vraag is natuurlijk, of wij dat bij Rusland niet hadden kunnen inschatten. Het is daar immers reeds een aantal jaren politiek instabiel. Ik kan dus niet helemaal tevreden zijn met het antwoord van de minister.

Ik heb nog een feitelijke vraag. Wat zijn de redenen dat het uitstaand risico van 1 januari 1993 tot 31 december 1993 gestegen is van 38,6

mln. naar 53,3 mln.? Moeten wij ons daarover zorgen maken of niet?

De heer Sluimers: U vindt deze bedragen op blz. 89 van de begroting. Zij betreffen de verleende en te verlenen garanties over 1993. Die krijgt u er gewoon bij.

De heer Van der Ploeg (PvdA): Dat begrijp ik. Is er echter een reden aan te geven waarom het bedrag voor die verleende en te verlenen garanties zoveel is toegenomen?

De heer Sluimers: Het is misschien aardig eens naar blz. 90 te kijken. U ziet daar dat er sprake is van een toenemend verschil tussen het definitief obligo en het voorlopig obligo. Dat zijn dus de dekkings-toezeggingen. Deze zaken moeten in feite nog worden vertaald in definitieve polissen. De minister noemde al Saoedi-Arabië en Indonesië. In die zin hoeft men zich geen zorgen te maken. Een en ander is nog voor een groot deel voorlopig. Het moet allemaal eerst tot stand komen. Zeker wat de landen betreft die ik zojuist noemde, moeten wij dat nog maar afwachten.

De heer Hoogervorst (VVD): Ik wil nog even terugkomen op de ramingen. Ik heb globaal bekeken wat er sinds 1982 is gebeurd. Ik realiseer mij dat dat het begin was van de schulden crisis. Daardoor is er een slecht beeld ontstaan. Maar als je die periode van 13 jaar bekijkt, moet je een consequente onderschatting van de problemen constateren. De gemiddelde raming van het saldo van uitgaven en ontvangsten was negatief: -150 mln. Het gemiddelde resultaat kwam steeds uit op zo'n -325 mln., dus zo'n 175 mln. daarboven. Ook in de laatste vier jaren is er een gemiddeld negatief resultaat van 150 mln. per jaar geboekt. Tien van de dertien jaren is men te optimistisch geweest. Voor de jaren 1996 tot en met 1999 wordt vervolgens toch weer een positief saldo ingeboekt. In het GOS staat nog een obligo uit van ruim 900 mln. Dan vraag ik mij af of hier niet een tegenvaller wordt ingebakken. Ik wil de nieuwe minister van Financiën niet meteen met tegenvallers confronteren. Maar zou het, op grond van de ervaringen van de laatste dertien jaren en op grond van de financiële instabiliteit van onder meer het GOS, niet verstandiger zijn

om in de komende jaren uit te gaan van een gemiddelde schadepost van 150 mln.? Dat vergroot de geloofwaardigheid van de begroting.

Minister Zalm: Mijnheer de voorzitter! De ramingsmethodiek die nu wordt voorgesteld, is heel globaal. Ik wijs er in de eerste plaats op dat er in het verleden aanwijsbare incidenten zijn geweest. In de tweede plaats zijn de premies verhoogd. Die zijn met 15% aangeschroefd. Wat Rusland betreft is er nog een maximale dreiging van in totaal 140 mln. Rusland is immers dicht op dit moment. Daarvan is 70 mln. verwerkt in de Miljoenennota. In de jaren daarna kan het geen invloed meer hebben op de resultaten. Op het eerste oog heeft de heer Hoogervorst natuurlijk de feiten aan zijn zijde. Er was meer dan tien jaar sprake van een negatief saldo. Het risico is dan dat daarvoor in de volgende jaren ook een negatief saldo wordt geraamd, terwijl het natuurlijk altijd kan omslaan. Gelet op de schade die wij denken te verhalen – dat is een heel belangrijke inkomstenpost – kan in alle redelijkheid worden aangenomen dat wij in 1996 in de plus kunnen komen. Als ik het mij goed herinner, is het saldo voor 1993 en voor 1994 vrij aardig geraamd. Het is niet zo dat er systematisch in de ontwerp-begroting altijd een plus wordt geraamd. Voor 1993 en 1994 werd op voorhand een negatief saldo geraamd. Dat is ook ongeveer zo uitgekomen. Voor 1996 durven wij een klein plusje te ramen. Ik wil de Kamer wel toezeggen dat wij nog eens naar de ramingsmethodiek kijken. Wellicht moeten wij er een behoedzaam scenariofilosofietje op loslaten. Dat betekent wel een budgettaire probleem ex ante, dat misschien ex post meevalt. Het moet dan wel weer worden ingepast in het totale budgettaire kader etcetera, etcetera. Men ziet mij al komen in de ministerraad. Er zitten dus nogal wat complicaties aan die behoedzame techniek. Maar wij willen hier wel naar kijken. Ik teken hierbij aan dat economische ontwikkelingen moeilijk zijn te prognostiseren, maar dat politieke ontwikkelingen in bepaalde landen nog veel moeilijker zijn te prognostiseren. Het blijft per definitie altijd een buitengewoon lastige begrotingspost. Het gaat in budgettaire zin uiteindelijk om een saldo, wat het ook nog extra moeilijk

maakt. Niettemin zeg ik toe dat wij nog eens een poging zullen doen om deze ramingsmethodiek te bezien. Wij zullen ook de filosofie van het ramen – hoe behoedzaam moeten wij hierbij zijn – nog eens onder ogen nemen. Ik houd evenwel op grond van de mij verschafte informatie vol, dat de huidige ramingen geen irrealistisch karakter hebben.

De heer **Hoogervorst** (VVD): De minister zegt dat nog maar 140 mln. openstaat op het GOS. In juni heb ik evenwel gevraagd naar het totale obligo op het GOS. Toen werd daarop geantwoord: bijna 1 mld. Maar dat is dan waarschijnlijk inclusief de reeds geldende achterstalligheden.

Minister **Zalm**: Ja.

De **voorzitter**: Als kamerlid heb ik er bij de vorige minister van Financiën ongeveer elk halfjaar op aangedrongen om niet uit te gaan van de halve schade maar van de maximale schade in Rusland, omdat de verwachting zeer zeker was dat dit eruit zou komen. Dat is echter niet gebeurd. Het is daarom goed dat wij deze gedachtenwisseling hebben. Het gaat natuurlijk om een post die generiek wordt versleuteld, althans ik ga ervan uit dat dat nog steeds het geval is.

Minister **Zalm**: Het komt in aanmerking voor generieke compensatie. Wat mij betreft, wordt er niet versleuteld.

De **voorzitter**: Ja, maar dan zul je dat generiek moeten versleutelen.

Minister **Zalm**: Nee, voorzitter. Het komt ten laste van de algemene problematiek van de raad. Wij moeten er met z'n allen voor bezuinigen. Maar dat wil niet zeggen dat wij het dus versleutelen.

De **voorzitter**: Ik had mijn woordgebruik misschien niet goed aangepast. Het is een generieke problematiek. Dit betekent dat het extra lastig is voor een minister van Financiën. Zeker gezien de aanpak die de minister heeft gepresenteerd, namelijk om vooral het uitgavenkader te bekijken, is het de komende tijd extra verstandig om te bezien of je op deze post voor 1995 geen maximale

schade moet inboeken. Ik doel dan met name op Rusland.

Minister **Zalm**: Voorzitter! Met het inboeken van de maximale schade weet je zeker dat je te hoog zit. Wij hebben toezeggingen gedaan in de sfeer van de verzekering, maar soms komen die transacties niet tot stand. Je komt dus per definitie bijna altijd lager uit dan de maximale schade. De maximale-schadebenadering komt hierop neer: waar zouden wij aan kunnen hangen als iedereen datgene exporteert waartoe wij ons bij de verzekering hebben verplicht en als er vervolgens helemaal niets wordt betaald? Er is veel te zeggen voor behoedzaamheid, maar met een dergelijke benadering weet je zeker dat je te hoog zit.

Wij werken toch al met een behoedzaam macro-economisch scenario, met alle krapte die dat voor de collega's met zich brengt. Het is dan ook een probleem om te zeggen: uit pure voorzichtigheids-overwegingen ga ik forse schades ramen op de export-kredietverzekering en ik verzoek de collega's om ook daarvoor nog eens geld op tafel te leggen. Hoewel ik de vraag op dit dossier begrijp, moet dit wel in het kader van de totale context worden gezien. Als wij macro-economisch al erg behoedzaam zijn en dan een soort super-behoedzaamheid op dit dossier toepassen door de maximale negatieve saldi te ramen, dan is dat een probleem.

De heer **Sluimers**: Voorzitter! Het is niet alleen een technische begrotingsaangelegenheid, maar ook een onderhandelingsaangelegenheid. Op het moment waarop je de maximale schade inboekt, is dat geld weg. Ook anderen lezen immers onze stukken. Ik denk dus dat wij ook daarom een zeker evenwicht moeten vinden.

Mevrouw **Giskes** (D66): Maar er wordt toch niet ongezien uitgekeerd?

De heer **Sluimers**: Er wordt met die landen onderhandeld, ook over de schade en over de wijze waarop het weer wordt terugbetaald. Als je van tevoren duidelijk maakt dat je verwacht dat de schades zo volledig zullen optreden en dat je de maximale schade inboekt, dan is dat niet bevorderlijk voor je onderhandelingspositie.

De heer **Rabbae** (GroenLinks): Voorzitter! Ik vermoed dat op dit punt dezelfde systematiek wordt gehanteerd als bij het asielzoekersprobleem. Als je echt werkelijk laat zien wat je meent, dan krijg je waarschijnlijk een moeilijke onderhandelingspositie ten opzichte van andere landen. Bij de asielzoekers spreekt men dan van een aanzuigende werking. Maar dit terzijde. Ik hoorde de minister met enige nostalgie spreken over de betrouwbaarheid van Rusland vroeger. Dat verbaast mij niet, want in de NRC hebben we kunnen lezen dat hij eigenlijk marxist is. Sommige dingen komen blijkbaar pas later naar boven!

Wat de ramingen voor de komende jaren betreft, zie ik dat de minister uitgaat van een positief saldo vanaf 1996. Tegelijkertijd zegt hij dat de politieke factor een heel moeilijke factor is. Betekent dit dat hij de politieke factor enigszins kan inschatten, of zitten wij straks toch met verrassingen? Of is hij van mening dat de kredietverzekering in de toekomst alleen nog maar moet worden gedelegeerd aan die landen, waar zowel economische belangen als politieke zekerheden optimaal zijn?

Minister **Zalm**: De huidige raming is de meest reële raming die we kunnen maken. Waar je vrij principieel over kunt discussiëren, is over de vraag of het niet verstandig is om een soort raming te maken, waarmee je alleen maar meevallers kunt krijgen. Er is op zichzelf veel voor te zeggen dat je een raming maakt, waarin het alleen maar mee kan vallen. Macro-economisch gezien is dat eigenlijk de filosofie van het kabinet: probeer een macro-economische grondslag voor het begrotingsbeleid te creëren, waardoor de kans op tegenvallers klein is. Of je dat ook nog per afzonderlijke begrotingspost moet doen, is dubieus. Wij denken derhalve dat dit de best mogelijke raming is, waaraan ik wel toevoeg dat het feit dat we in het verleden systematisch negatieve saldi hebben gehad, op zichzelf nog niet de toekomst determineert. Het maakt het voor ons wel lastiger om aannemelijk te maken dat dit een reële raming is. Ik begrijp de twijfels hier om de tafel wel. Niettemin kan er grote schade ontstaan bij Saoedi-Arabië en Indonesië, maar

daar is niets van politieke instabiliteit te merken.

Politieke risico's spelen in de exportkredietverzekering een rol. Maar dit wordt wel op bedrijfseconomische grondslagen gedaan. Het is dus niet zo dat politiek aardige landen makkelijker worden behandeld in de exportkredietverzekering dan politiek onaardige landen. Op dit moment wordt op Rusland niet meer verzekerd, omdat dat commercieel niet reëel is, nog even los van de vraag of het wel of geen prettig land is. Als we kijken naar Rusland in het verleden, kan ik zeggen dat vanuit de exportkredietverzekering gezien de toestand veel beter was dan nu, maar vanuit de andere optiek zijn we niet ongelukkig met de omslag die daar heeft plaatsgevonden.

De heer **Terpstra** (CDA): Ik wil nog een algemene opmerking maken ter ondersteuning van wat de heer Sluimers naar voren heeft gebracht. Ook Nederland is pas begonnen met de common-areagelden te verdelen, nadat de Duitse Shell een voorziening had opgenomen in de begroting. Dat is dus een bewijs van het gelijk van de heer Sluimers, want als wij zo reageren, waarom zou een Rus dat dan niet doen? Ik ben dus uit principe voor een niet-goede raming, om het zo maar te zeggen.

Ten aanzien van de exportkredietverzekering wordt steeds gediscussieerd over de raming, en daarnaast wordt steeds gediscussieerd over de Europese harmonisatie van die zaak ten aanzien van het systeem en de risico-analyses. Wordt bij die risico-analyses ook gebruik gemaakt van wat particuliere banken van de risico's vinden?

Minister **Zalm**: Er is vrijwel permanent Europees overleg op dit punt, om te voorkomen dat op de een of andere manier de exportkredietverzekering een soort concurrentievalsens instrument wordt. We proberen dus ook in Europees verband de zaak te harmoniseren, wat met kleine stapjes steeds verder vooruit gaat.

Het andere punt van de heer Terpstra ben ik even kwijt.

De heer **Terpstra** (CDA): Dat ben ik zelf ook kwijt!

De heer **Hoogervorst** (VVD): Ik wil graag een opmerking maken over de concessionele kwijtscheldingen

binnen de Club van Parijs. In de Slotwet zag ik dat er voor een zes landen kwijtschelding van schulden plaatsvindt op grond van concessionele termen. Ik neem aan dat het zeer arme landen zijn, sub-Saharalanden in Afrika. In hoeverre is hier een samenwerking met Ontwikkelingssamenwerking? Dragen zij ook een en ander bij? Ik dacht wel dat dit gebeurde, maar dat het zeer miniem is.

Dan een meer algemene vraag: Is er sprake van beleidscoördinatie tussen Financiën en Ontwikkelingssamenwerking? Wordt er bij de toekenning van ontwikkelingsgelden gekeken of een land dat achterstalligheden bij de Nederlandse Staat heeft, een gebrekkige betalingsmoraal bezit?

Minister **Zalm**: Dit zijn twee interessante vragen. Ik zal deze en marge van het IMF even met collega Pronk doornemen.

In de Club van Parijs wordt door de Nederlandse vertegenwoordiging primair een commerciële houding aangenomen. Het kan commercieel zijn om een schuld kwijt te schelden. Tegelijkertijd is er een toenemende neiging om rekening te houden met politieke overwegingen, met name bij de armste landen. Dan bepaalt dus niet meer het commerciële belang de afhandeling, maar het ontwikkelingshulpaspect. Hier ligt de afspraak dat er, wanneer er vanuit de optiek van ontwikkelingshulp tot een andere kwijtschelding gekomen dient te worden, vanuit de begroting van ontwikkelingsamenwerking een bijdrage geleverd wordt aan de extra schade die hierdoor optreedt.

Dan de vraag of, als landen achterstallig zijn met betalen, terwijl er aan de andere kant een geldstroom van Nederland naar dat land gaat, dit op enige manier in elkaar gevlochten wordt. Op dit moment is dat niet het geval in de Nederlandse praktijk. In veel andere landen wordt dit wel op enigerlei wijze met elkaar in verband gebracht. Het is de moeite waard om te bezien of er lering getrokken kan worden uit de manier waarop landen als Duitsland, Frankrijk en Engeland dit doen, die overigens allemaal verschillende methoden hanteren om dit met elkaar in verband te brengen. Ik begrijp echter dat dit niet ongevoelig ligt bij de collega.

De heer **Hoogervorst** (VVD): Maar in

de andere landen van Europa is dit de normaalste zaak van de wereld?

Minister **Zalm**: Er zijn nogal wat Europese landen die dit hebben. Ik wil het graag eens bespreken met collega Pronk, maar ik kan geen enkele toezegging doen of hier vorderingen kunnen worden gemaakt.

De **voorzitter**: Ik wil graag een vraag stellen over de kostenvergoeding. Hier is een bepaald regime afgesproken, waarvan de Kamer op de hoogte is gebracht. Maar het feit dat iets afgesproken is, behoeft natuurlijk niet te betekenen dat het niet anders zou kunnen. De vraag doet zich toch weer voor of je niet, net als bij de BF-regeling, zou moeten besluiten de uitvoeringskosten niet meer in rekening te laten brengen. De NCM zou dan, evenals bij de BF-regeling gebeurt, zijn kosten uit de rentemarge uit de kredieten, uit een opslag op de dan op een lager niveau vast te stellen premies, moeten betalen.

Het antwoord op vraag 27 zegt echter dat dit niet zo gemakkelijk is, omdat NCM ook omzet-onafhankelijke werkzaamheden doet. Een hiervan is beleidsadvisering. Ik ben heel benieuwd hoe dit tot grote kosten kan leiden. Men weet bij Financiën toch alles al?

Minister **Zalm**: Ik stel het zeer op prijs, dat u aanneemt dat er bij Financiën een zekere alwetendheid bestaat. De huidige vergoedingensystematiek is eigenlijk al voor een deel gebonden aan de premieopbrengst. Je kunt het op twee manieren doen. Je kunt zeggen: NCM, houd je premie laag en doe er een opslag op; haal daar je vergoedingen uit. Je kunt het ook, zoals nu gebeurt, expliciet via de begroting laten lopen. Dan geven wij hun een kostenvergoeding voor die diensten die zij speciaal voor de Staat verrichten.

Als ik eerlijk ben, vind ik dit systeem zuiverder dan het systeem dat wij nu met de Nationale investeringsbank hebben. Die verleent ook diensten aan de Staat, bijvoorbeeld de uitvoering en de beoordeling van BF-kredieten etcetera, maar er komt geen expliciete rekening voor. Zij heeft immers ook andere aandeelhouders. Dat geldt natuurlijk ook voor de NCM. Op zichzelf vind ik het systeem

van expliciet kosten in rekening brengen voor de diensten die aan de Staat worden verleend, eigenlijk het meest zuiver. De vraag heeft mij dus eerder aan het denken gezet over de NIB-regeling dan omgekeerd. Het expliciteren van diensten en kosten is op zichzelf, ook vanuit de Comptabiliteitswet, een zuivere gedachte.

Het kostenvergoedingssysteem moet natuurlijk wel goed in elkaar zitten. Daar is recent een wijziging in aangebracht, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen variabele kosten en een vast deel. Zoals ook aangekondigd in het antwoord op de vraag, gaan wij dat ook weer opnieuw evalueren. Het is belangrijk dat er niet een stroom geld van de Staat komt, die als een soort aardige basis voor de winstgevendheid van de onderneming dient. Het moet een reële vergoeding van kosten zijn, waar ook de inspanningen voor worden geleverd. Wij gaan daar dus opnieuw naar kijken. Zoals ik al zei, het expliciet in rekening brengen van kosten voor verleende diensten, is op zichzelf een waardevol iets.

De **voorzitter**: Wij worden ongetwijfeld nog op de hoogte gebracht van de uitslag van die evaluatie.

Minister **Zalm**: Dat zal gebeuren zodra er nieuws is. Maar het is niet iets waar wij morgen gelijk aan beginnen. Een van mijn medewerkers kan misschien iets meer zeggen over de evaluatie.

De **voorzitter**: Als maar toegezegd wordt dat wij op de hoogte worden gebracht van de planning met betrekking tot de evaluatie.

De heer **Sluimers**: Voorzitter! Wij zijn op dit moment in overleg met de NCM en wij zijn bezig met die evaluatie. Uw wensen worden dus op korte termijn vervuld.

5. Heroverwegingsonderzoek Inschakeling van intern en extern personeel (deelrapport 5, brief Fin-94-0155)

De **voorzitter**: Dit is overigens niet de algemene commissie voor de Rijksuitgaven. De formulering van punt 5 zou dat immers een beetje doen vermoeden. De wens van de algemene commissie voor de Rijksuitgaven om bij elk begrotingsonderzoek dit punt in beschouwing

te nemen, wordt hiermee gerealiseerd. De vaste commissie voor Financiën heeft die zeer consciëntieus overgenomen. Daarom staat dit punt op de agenda. Het gaat dus echt alleen om intern en extern personeel bij Financiën, hoofdstuk IXB.

Mevrouw **Giskes** (D66): Voorzitter! Voor de overheid als geheel is het heel goed als dit soort vergelijkingen en overzichten worden gemaakt. Bij Financiën valt het nogal grote verschil tussen de uitgaven voor de Belastingdienst en het overige deel van Financiën op. Ik kan mij dat voorstellen, omdat er ook een verschil is in de personeelsbezetting. Aan de andere kant zou je ook kunnen redeneren dat juist een wat groter arbeidspotentieel ook meer mogelijkheden geeft om intern te schuiven en dingen op te lossen. Ik hoor daar dus graag nog wat meer over.

Overigens, als wij de onderzoeken gaan plegen zoals de heer Van der Ploeg eerder vroeg, dan krijgen wij volgens mij nog wel heel wat meer externe kosten. Misschien hoor ik daar ook nog iets over?

Ik heb in Het Financieel Dagblad gelezen dat de heer Zalm zelf erg terughoudend zou willen zijn in het gebruiken van externen, onder andere met het oog op de demotiverende werking ten opzichte van de eigen medewerkers. Ik vind dat een goede uitgangspositie. Misschien kan hij daar nog iets meer over zeggen?

Voorts wil ik weten wat de belangrijkste reden bij Financiën is om extern te gaan. Ik denk daarbij niet aan de apparaatskosten in de sfeer van schoonmaken en dergelijke, maar meer aan de beleidsinhoudelijke sfeer. Zijn daar heel specifieke redenen voor? Hoe reëel is het om te denken dat je dat misschien ook wel meer intern zou kunnen oplossen?

In het regeerakkoord wordt erop aangedrongen dat het ministerie mensen voor bijvoorbeeld 32 uur per week gaat inhuren en dat er meer aandacht komt voor zorgverlof, kinderopvang etcetera. Ik hoor graag hoe de bewindslieden hiermee intern denken om te gaan.

Minister **Zalm**: Voorzitter! Een belangrijk verschil bij ons is dat de belastingdienst een eigen opleidingsinstituut heeft – als men daar in opleiding komt, spreken wij over

intern – en dat het ministerie bij opleidingen vaak een beroep doet op externe diensten. Een ander verschil is dat extern beleidsonderzoek en beleidsadvies, hoewel een en ander op bescheiden schaal plaatsvindt binnen Financiën, bij het departement als zijnde het beleidsvormende instituut een grotere post vormt dan bij de belastingdienst die een meer uitvoerend karakter heeft. Als je die twee posten eruit haalt, zijn de verschillen niet meer significant.

Mevrouw **Giskes** (D66): Ik dacht dat het juist andersom was, dat de belastingdienst aanzienlijk meer externe kosten maakt dan het ministerie.

Minister **Zalm**: Nee, het departement maakt meer externe kosten dan de belastingdienst, althans procentueel. Qua bedragen ligt het anders, maar dat komt omdat bij de belastingdienst zo'n 28.000 mensen werken en bij het ministerie zo'n 2000.

Wat het terughoudend omgaan met het inhuren van externe krachten betreft, merk ik het volgende op. Als je expertise in huis hebt, moet je niet vanwege een of andere alibifunctie een externe club erbij halen. Toch zal het wel eens, op andere departementen uiteraard, voorgekomen zijn. Soms is er deskundigheid buiten je departement wat je erbinnen niet hebt en wat je erbinnen ook niet permanent nodig hebt. Dit speelt met name een rol op het gebied van de automatisering. Dat is veruit de grootste post bij de externe dienstverlening, als wij zaken als kantines buiten beschouwing laten. Wij stellen ons dus met extern gaan terughoudend op aan de ene kant, maar wij moeten aan de andere kant geen expertise in huis halen die maar tijdelijk nodig is. Wij gaan naar de landsadvocaat – dat noemt men extern – als wij een zwaar juridisch advies nodig hebben, want je kunt niet permanent zo'n gekwalificeerde man in huis hebben. Wij hebben wel gekwalificeerde juristen in huis, maar soms heb je toch een externe nodig.

Aan de kwestie van het 32 uur werken zitten twee aspecten. De 32-uursmaatregel is in de eerste plaats een manier om bezuinigingen over departementen te versleutelen, als ik het zo oneerbiedig mag zeggen. Er zitten trouwens nog een paar versleutelingsfilosofieën in het regeerakkoord. Er moet dan budgettair een voorziening worden

aangebracht om een en ander binnen de begroting in te passen.

In de tweede plaats moet de vraag worden beantwoord hoe het departement staat tegenover deeltijdarbeid. Wat dit betreft, is de lijn: een ieder die wil werken in deeltijd wordt dit toegestaan, tenzij de leiding kan bewijzen dat het voor de post van betrokkene niet mogelijk is. De bewijslast ligt dus bij de leiding. Verder wordt zoveel mogelijk tegemoet gekomen aan de vraag naar 32-uursbanen. Wat de bewindslieden betreft, geldt dit ook: zij mogen 32 overuren maken en dat halen zij!

De vraag over zorgverlof schuif ik graag door naar de secretaris-generaal, want daaraan ben ik nog niet toegekomen bij mijn kennismaking met personeelsbeleid.

De heer **Postma**: Wat zorgverlof betreft, worden zowel bij de belastingdienst als bij het departement de gebruikelijke regels aanvaard en uitgevoerd.

Staatssecretaris **Vermeend**: Bij een uitsplitsing van de cijfers blijkt dat de belastingdienst juist een zeer beperkt beroep doet op buitenstaanders. Dat is ook niet nodig omdat deze dienst met ruim 28.000 personeelsleden erg veel know-how in huis heeft. Aan formatie-adviezen wordt 1,5 mln. uitgeven en aan accountantsadviezen 1,5 mln. De grote post wordt gevormd door de automatiseringsadviezen: ruim 80 mln. Dit heeft alles te maken met zaken als het intensiveren van de fraudebestrijding. Het zit 'm dus puur in de automatiseringsadviezen. Daarvoor moet men "naar buiten" omdat het specifieke know-how betreft. Ik geloof dat de conclusie mag zijn dat de belastingdienst een van de weinige overheidsdiensten is die bijna niet naar buiten gaat.

Minister **Zalm**: Voorzitter! Wie terugkijkt, kan constateren dat er eerst een "swing" is geweest die neerkwam op: alles de deur uit. Dat was toen de mode. Nu is er weer een swing naar de andere kant omdat gebleken is dat er ook wel zaken de deur uitgingen die daardoor alleen maar duurder uitpakten. Ik meen dat wat dit betreft het ministerie van Financiën zich altijd rustig heeft gedragen. Wij hebben zelfs nog portiers in eigen dienst. Ik weet uit ervaring dat die heel wat

goedkoper zijn dan ingehuurde portiers. Bovendien zijn ze vaak ook nog aardiger omdat ze je kennen. Wij moeten nu niet die andere swing te ver door laten gaan. Als het efficiënt is om zaken niet in het kerndepartement op te nemen, moeten ze ook niet naar binnen worden gehaald omdat dat nu weer de mode is. Nogmaals, ik heb de indruk dat men op Financiën hiermee vrij evenwichtig is omgegaan. Er wordt geen extreem groot beroep op externe dienstverlening gedaan terwijl het beroep dat daarop wordt gedaan op redelijke wijze kan worden gemotiveerd.

Dit betekent overigens ook dat wij de ombuigingsaanslag die wij uit hoofde van de externe dienstverlening hebben gekregen, niet snel door middel van efficiëncymaatregelen kunnen realiseren. Toch zal dat moeten gebeuren.

Mevrouw **Giskes** (D66): Een aanvullende vraag zou inderdaad kunnen zijn of u het regeerakkoord niet zozeer op uzelf van toepassing acht.

De **voorzitter**: En dat zou dan ook gelden voor de tegenbegroting van het CDA, dat wat dit betreft een intensivering verlangt.

Mevrouw **Giskes** (D66): Voorzitter! De minister geeft aan dat zijn ministerie alle richtlijnen volgt, waaronder die betreffende de 32-uursbanen. Je zou ook als richtlijn kunnen nemen dat nieuw personeel nog slechts voor 32 uur in dienst komt. Heeft de minister hierover een mening? Ik weet uit eigen ervaring dat het volgen van bestaande regelgeving op de ministeries met wisselend enthousiasme gebeurt.

Minister **Zalm**: Uiteraard is het regeerakkoord ook van toepassing op het ministerie van Financiën. Dat akkoord bevat een aantal verzamelposten, waaronder efficiëntere externe dienstverlening, 32-uursbanen, efficiënt inkopen enz. Deze vormen een soort grondslag waarop ombuigingen aan departementen worden toegedeeld. Dat is de voornaamste functie van deze posten geweest; dat weet ik nog aan de hand van mijn vorige baan. Het is dus niet zo dat iedereen plotseling bepaalde bedragen moet realiseren in de sfeer van inkoop, externe dienstverlening en 32-uursbanen.

Wat de werving betreft denk ik dat, als men bij Financiën zou zeggen dat nog slechts mensen voor 32 uur binnen zouden kunnen komen, de positie van het ministerie dramatisch zou verslechteren. Wij moeten immers concurreren met andere instellingen die eveneens goede economie en juristen nodig hebben. Zelfs met DNB moeten wij concurreren, maar ook met het CPB en andere instellingen. Als je iemand wilt hebben en als men een 38-uursbaan verlangt, zal die 38-uursbaan ook moeten worden aangeboden. Daarnaast komt het voor dat mensen zelf geïnteresseerd zijn in een 32-uursbaan en komen dergelijke banen al voor in de organisatie. Ik denk hierbij aan de tweeverdieners die het samen erg druk hebben en 32 of 36 uur willen gaan werken. Daartoe moeten mogelijkheden worden geboden en uiteindelijk wordt daarmee hetzelfde effect bereikt in termen van verhoudingen tussen personeelsaantallen en arbeidsjaren.

De heer **Rabbae** (GroenLinks): Als u niet uitgaat van het gedwongen doorvoeren van 32-uursbanen op uw departement en de andere departementen, is het mogelijk dat er op die manier uiteindelijk geen cent wordt bezuinigd. Wanneer de andere departementen de redenering dat geconcurrereerd moet worden met de buitenwacht zullen hanteren, dan voorspel ik dat dit bezuinigingspunt op een gegeven moment zal afglijden.

Minister **Zalm**: Het doet mij deugd dat ook de heer Rabbae zich bezighoudt met het welslagen van de bezuinigingen. Wij staan voor dit bedrag. Overigens gaat het niet om het hoogste bedrag uit het regeerakkoord. Het bedrag van 200 mln. strekt zich over vier jaar uit. Indien men via de 32-uursformule het bedrag niet haalt, dan zal het bedrag op een andere manier moeten worden bereikt. De formatie in termen van aantallen moet dan beperkt worden. De trend in deeltijd willen wij graag bevorderen. Dit dient echter wel op vrijwillige basis te geschieden. In Europa liggen wij op deeltijdgebied voorop. Op die manier kunnen meer mogelijkheden voor flexibele arbeidsduur binnen het ministerie worden gecreëerd. Vooral voor vrouwen wordt de overheid dan aantrekkelijker als

werkgever. Op deze manier worden departementale effecten bereikt die beter zijn wanneer voor nieuwkomers rigide de 32-uursformule wordt gehanteerd.

Mevrouw **Giskes** (D66): Wanneer alle ministeries zich op dit standpunt stellen, is er kennelijk geen werkloosheidsprobleem. Sterker nog, is er een overspannen arbeidsmarkt?

De **voorzitter**: U bent nu bezig met een probleem dat Sociale Zaken betreft. Wij moeten de discussie feitelijk houden.

De heer **Van Wingerden** (AOV): Belastingmensen die thans particulieren behandelen, moeten straks ondernemingen behandelen. Ik heb veel te maken gehad met belastingmensen en het viel mij op dat het om een verscheidenheid van mensen gaat met een andere opleiding, andere uitgangspunten, e.d. Is het niet een moeilijke opgave om mensen die particuliere aangiften behandelen, grote ondernemingen te laten behandelen?

Staatssecretaris **Vermeend**: Wij doen veel aan scholing, training en begeleiding. Dit proces wordt tevens begeleid. Ook wordt overleg gevoerd met het georganiseerd overleg, de bonden, etcetera. Er is een plan voor ontwikkeld en dat wordt gevolgd. Het proces zal ongeveer vijf jaar duren.

De heer **Van Wingerden** (AOV): Ik begrijp dat het vijf jaar kan duren voordat de omscholing een feit is.

De heer **Hoogervorst** (VVD): Tijdens de algemene beschouwingen hebben wij ons sterk gemaakt voor het aantrekken van politieagenten, hetgeen 100 mln. zal kosten. In het regeerakkoord is sprake van het aantrekken van vele belastingambtenaren. Ik heb begrepen dat daarvoor in 1995, 100 mln. beschikbaar komt.

Staatssecretaris **Vermeend**: Dat is een misvatting. Er is geen blik met belastingambtenaren opengetrokken. Het gaat om investeringen.

De **voorzitter**: Net als bij de politie.

Staatssecretaris **Vermeend**: Het zijn geen ambtenaren.

De heer **Hoogervorst** (VVD): Ik hoor

graag hoe het wel zit. In ieder geval zal er in 1994 ongeveer 100 mln. mee gemoeid zijn. Dat moet een netto opbrengst hebben van 30 mln. Hoe zit dat dus?

Staatssecretaris **Vermeend**: Ik stel voor dat de DG dit toelicht. Wij trekken geen blik met belastingambtenaren open. Het gaat om 98 mln. voor intensivering van de fraudebestrijding. Er geldt een oplopende reeks voor de netto opbrengst.

De heer **Van Lunteren**: Voorzitter! Op blz. 101 van hoofdstuk IXB van de begroting treft men een tabel aan met de bedragen. De uitvoeringskosten betreffen grotendeels automatiseringsinvesteringen van 42 mln. in 1994, oplopend via 98 mln. in 1995 tot een maximum van 143 mln. in 1997 en vervolgens wat aflopend.

In de bovenste kolom, met een overigens wat duistere noot, is aangegeven dat daar tegenover een opbrengst staat uit hoofde van fraudebestrijding in de orde van grootte van 400 mln., oplopend tot 600 mln. Daar zit een netto opbrengst van ongeveer 500 mln. in. Het is heel lastig om een en ander uit elkaar te houden, omdat daarbij sprake is van een relatie tussen de investering en de automatisering, niet alleen qua opbrengst van fraudebestrijding, maar ook qua versnelling. De versnelling levert eenmalige bedragen op van in totaal 2,8 mld. in de desbetreffende jaren. De relatie met de fraudebestrijding en die met de versnelling is niet helemaal aan te geven. In ieder geval geldt de investering voor beide.

Staatssecretaris **Vermeend**: Het is geen blik met ambtenaren; het heeft ook betrekking op opleiding en scholing.

De heer **Terpstra** (CDA): Voorzitter! Met de voorganger van de heer Zalm heb ik eens van gedachten gewisseld over de eerste wet van Wöltgens, dat over het algemeen iedereen voordat men minister is en na het aftreden, zegt dat er bezuinigd moet worden, maar niet in de periode dat men zelf regeert. Ik hoop dat deze minister van Financiën een geweldig goede uitzondering op die wet is.

Diezelfde wet geldt echter ook een beetje voor de bezuinigingen op het inhuren van externe adviseurs. In alle partijprogramma's, ook dat van

het CDA, zijn in dat kader vrij grote bedragen ingeboekt. Het Planbureau rekent die door in de programvergelijking. Zodra men echter met een bewindspersoon spreekt, wordt er in het licht van de wet van Wöltgens gezegd: dat is toch moeilijker dan men denkt. Dat geloof ik wel, maar zowel in het regeerakkoord als in versterkte mate in ons alternatief wordt ervan uitgegaan dat het mogelijk is.

Wordt er nu gewerkt aan een soort objectivering van deze discussie? Het is vrij makkelijk om op externen te bezuinigen. Maar zodra dit geanalyseerd wordt, wordt er bijvoorbeeld gezegd: op de automatisering, het restaurantbedrijf en de bewaking kan uiteraard niet bezuinigd worden. Er blijft uiteindelijk maar één ambtenaar over die weg kan.

De **voorzitter**: De minister is geen ambtenaar, dus dat kan niet.

De heer **Terpstra** (CDA): In het kader van de bezuinigingen moet er iemand keihard werken. Anders heeft het ook geen effect. Gaat de minister dus nog werken aan die objectivering van het externe inleningsbedrag? Als dat niet gebeurt, blijft iedereen maar wat boeken en wordt er bij de uitvoering gezegd: dat is wel ingeboekt, maar dat werkt niet. Dit is niet alleen wat zelfkritiek, maar ook kritiek op het regeerakkoord. Dit geldt eigenlijk voor alle partijen.

De **voorzitter**: De dekking kunnen wij wel schrappen in uw "tegenplannen".

De heer **Terpstra** (CDA): Ik vind wel weer wat nieuws.

Minister **Zalm**: Het is een constatering dat dingen die ingeboekt worden in partijprogramma's of, in mindere mate, in een regeerakkoord, vervolgens praktisch nogal moeilijk uitvoerbaar blijken te zijn. Dat heeft ook te maken met de behoefte om in politieke programma's vooral zaken op te nemen die wél geld opleveren, maar geen pijn uitstralen. Dan kom je terecht bij dingen als efficiencyverbetering, korting op de prijsbijstelling en vermindering dienstverlening derden. Van het laatste is iedereen voorstander, omdat je toch niet weet wat het betekent. Dat soort posten zijn zeer geliefd, omdat dan niemand met spandoeken naar Den

Haag gaat om te roepen dat het een schande is.

Vervolgens komen dit soort punten terecht in budgettaire taakstellingen. Dan blijkt het allemaal niet zo pijnloos te gaan als op het eerste gezicht leek. In het regeerakkoord zijn dit soort posten gelukkig vrij bescheiden van omvang gebleven. Dat is bepaald niet slecht. Het betekent echter ook dat wij voor die bedragen toch bezuinigingen moeten vinden, of dat nu wel of niet in de externe dienstverlening is.

Als wij het hebben over objectivering, kunnen wij naar mijn mening niet veel verder komen dan het heroverwegingsrapport dat aan de Kamer is gezonden. In dat rapport is een beetje stelpostachtig gesteld dat 10% een bepaald bedrag oplevert. Vervolgens is het in het regeerakkoord zelfs op 12,5% gesteld. Dat levert nog iets meer op. Het komt er uiteindelijk op neer dat naar mijn wijze van zien de externe dienstverlening en de inkoopkorting grondslagen zijn geweest voor de toedeling aan de departementen. De departementen zullen er vervolgens goeddeels echte ombuigingen voor moeten doorvoeren, die niet pijnloos zijn.

De heer **Hoogervorst** (VVD): Dat verschilt eigenlijk niet wezenlijk van de IBA-taakstelling.

Minister **Zalm**: Het wezenlijke verschil is dat die taakstelling veel kleiner is.

De **voorzitter**: Niet in het eerste jaar. In het eerste jaar is de taakstelling er nog geheel. De pijn is toch redelijk groot, zeg ik omdat wij het ook over de begroting voor 1995 hebben. Dan is de vraag relevant of deze ombuigingspijn naar rato van de budgetten gaat. Waar komt die pijn bij Financiën terecht?

Minister **Zalm**: Wij doen niks naar rato. Als je een begroting hebt waarop een heel grote begrotingspost staat, is het vrijwel onmogelijk om die post te ontzien bij het vinden van een behoorlijk bedrag. Wij proberen wel degelijk, de taakstelling op een kwalitatief goede manier in te vullen, die belangrijke doelstellingen van het regeringsbeleid en van ons eigen ministerie, zoals de fraudebestrijding, ontziet. Het mag ook de kwaliteit van de bezetting van het ministerie en van de Belastingdienst

niet aantasten. Wij moeten nog verder aan de slag met de invulling hiervan. Wij doen dat het liefst zo zorgvuldig mogelijk.

De **voorzitter**: Wordt dat Voorjaarsnotawerk of Najaarsnotawerk?

Minister **Zalm**: Het komt bij de Voorjaarsnota, die hopelijk vroeg in het voorjaar komt.

De **voorzitter**: Ik zie dat niemand meer het woord wenst. Ik dank in de allereerste plaats de bewindslieden voor hun inbreng. Zij hebben zich goed van hun taak gekweten. Zeker voor de minister is het een nieuwe opgave. Hij heeft zich daarvan goed gekweten. Ik dank ook de ambtenaren van het ministerie voor hun ondersteuning. Die steun was niet onaanzienlijk. Er bleef slechts één vraag onbeantwoord, die daarna toch nog is beantwoord. Ik dank de leden voor het intensieve voorwerk dat zij hebben verricht. Hetzelfde geldt voor de staf van de commissie voor de Rijksuitgaven.

Sluiting 12.05 uur